

Smärre meddelanden.

Några skånska jullekar,

upptecknade af kyrkvärden *Olof Christoffersson* i Fru Alstad, Skytts härad, Skåne.

1. Slå Pavens yja ud.

»I vorpeläred som sadd i bjelken» sattes en stång, hvars ena ände stödde på golfvvet. Sedan tog den fatt i stången med sin vänstra hand, som skulle »slå yed ud». Efter han fått ögonen förbundna med ett kläde och en handduk i sin högra hand, sattes ett brinnande ljus någonstans i stugan. Den som höll i stången skulle nu försöka att med handduken släcka ljuset. Under tiden hade han rättighet att gå rundt om stången, i hvilken han dock hela tiden skulle hålla fast. Lyckades han sålunda att släcka ljuset, fick han »slad Pavens yja ud».

2. Präga yjad ud po skomagaren.

Ett talgljus sattes på golfvvet i en sandhög. Sedan ställde sig två personer med ändan mot hvarandra. Mellan fötterna höllo de med båda händerna i en stark käpp. Den som stod närmast ljuset skulle söka att freda det mot den andras anslag. Denne skulle nämligen söka peka det i kull med käppen, men den där stod närmast ljuset skulle för hvarje gång låta honom peka på först den ena sidan om ljuset, så den andra. Leken var ganska ansträngande ifall båda voro kraftiga.

3. Präje ud Panens yja.

Lektes på samma vis som »Präga yjad ud po skomagaren», undantagandes att båda personerna hade ögonen förbundna, hvarigenom de till sist i flesta fall kommo långt ifrån platsen där ljuset stod.

Tillägg till nr 1 å föregående sida.

Tillspord om den här ofvan förekommande öfverskriften »Pavens» meddelar upptecknaren i bref af d. 18 febr. 1912 följande: Utaf en 6 st. 70-åriga personer har jag hvar för sig hört omtalas »Panens yja». Utaf en 70 års kvinna fick jag reda på hur den lektes. Ordet kan jag ej förklara, men då jag sade pavens, sade de att det var »panens». I en skrifvelse, daterad ¹⁷/₆ 1912, meddelar åter sagesmannen: Den (leken) som kallades »Panens ya ud» kallades ock »Pavens ya ud» efter hvad en kvinna sagt mig nu. Jfr lek 3.

N. E. H.

4. »Gå me fulen.» = Gå med fågelu.

Man fångade en »gråspyrr» (gråsparf) och band ett skrifvet bref vid dess ena fot, sedan så gällde det att kunna smyga sig in på ett naboställe för att kunna släppa in den i storstugan.

På brefvet skrefs följande vers:

God afton mina vänner
 alla ni som i gröten spanner
 och i fiskefatet klämmar.
 Jag är en liten vilsefaren fågel
 som ber om att få låna hus i kväll
 Men akta mig för er katt
 så han ej får mig fatt.
 Tre suppa på gröten vill jag ha
 min vänn lika så
 som jag tror där är
 när det är jul.
 I fall ni på mig blir ledsen
 så ledsaga mig till mitt hem.

Ifall man ej lyckades att fånga fågelbäraren, skulle man försöka infånga »syrren» och sedan återbära den.

Då skref man följande vers:

Här är en liten fågel
 som farit vilse.
 Han har ej kunnat
 hitta vägen till sitt hem.
 Därför härbärgade ja
 honom öfver natten
 och frälste
 honom från katten
 och därför är han
 här igen

Lyckades man däremot att tillfångataga fågelbäraren, fick han sina »kräfd» supar och måste sedan själf infånga och bära »himm sin spyrr». Att gå med »spyrren» skulle helst ske annandag jul.

5. »Gå me skadden.»

Trettondedags kvällen brukades det, efter hvad de gamla säga, att »gå me skadden».¹ Lyckades man få insluppet honom, så tillställde han flera »bravatt». Han for omkring i rummet till stor förskräckelse och vätte ikull alla ljus och krus m. m.

6. »Gå me svinefoden.»

På kvällen annandag jul försökte man, om man kunde få in en svinfot på ett naboställe. Foten inlindades i en paket och ett skrifvet värts (värset har jag ej kunnat få reda på, men hufvudinnehållet var, att de skulle gnaga allt köttet af foten och sedan återgälla alla benen när det blef trettondedagen) lades däri. Sedan tog den som skulle gå med »svinefoden» sin paket och sökte komma in på ett ställe där han skulle framföra en hälsning från sitt hem samt sedan gå fram i stugan och lägga svinfoten på öfversta bordsändan vid kammaredörren. Som han då hade framfört sin hälsning, lade han paketen på öfversta bordsändan och på dörren ut igen och till att springa det värsta han orkade. Ty fingo de honom fatt, var han skyldig till att själf äta foten samt taga en sup för hvarje led

¹ Skatan kallas allmänt i södra Skåne på bygdemål »skadden».

O. Chr-n.

han fann. Sedan ledsagade man honom till hans hem efter att förut hafva bundit alla svinfotsbenen på hans rygg.

Att det kunde gå roligt till skildrar denna berättelse som är sanningsenlig. I Lilla Alstad gick för många år sedan drängen från gården nr 0 till gården nr 0 med en svinfot. Kommen i stugan framför han sin hälsning. De innevarande hade ej lof att taga honom förr än han lagt paketen. Som han så lade paketen på öfversta bordsändan och skulle till att springa, hade gårdens drängar smugit sig ut och låst »fostodarren» samt stodo ute på gården och väntade på honom. Men drängen tappade icke koncepterna för det, utan när han fann dörren låst, vände han helt om i förstugan samt sprang rakt igenom stugan och kammaren, där kvinnan på gården satt och blef mycket förskräckt, ut i spiskammaren, där en läm satt i väggen till köket. Han satte båda händerna mot lämmen och for på hufvudet genom hålet ut i köket, där han »faller pladask i gorretyngan» — ty de hade ej hunnit med och »tvillna» allt »dricked» — som han välter, »so ad allt dricked springer ud po golled». Men drängen är likväl kvickt åter på benen igen och ut genom köksdörren och springer sedan hem, medan gårdens drängar står med långa näsor vid farstudörren och väntar.

Året efter skulle samma dräng göra sitt »bravatt» om, men »de flö opp me hönsen». Sedan han lagt foten från sig på bordsändan och sprungit ut, blef han förföljd af gårdens drängar med det resultatet att de togo honom just som han skulle in i porten till sitt hem. Drängen blef nu buret tillbaka igen och måste så till deras åtlöje »eda svinefoden o ta en supp for vår lidd han hitte. Sien bant di svinefodsbenen po hans rygg o ledde hem han o opp for fostodaren o sa ti mannen, om han nu ville ta var po sin dräng for nu so hade de ledsaged han him». Sedan var det jo mannens skyldighet »spandera po dom for de ad di hade tivaretatt hans dräng». De blefvo jo så inbjudna för att få littet till bästa för besväret. Bonden försökte då att få dem likadana, och i fall det kunde lyckas, sände han bud till den andra bonden, om han ville hämta sina drängar »forr di va bled lit valna i benen».